

SLAVOMÍR GÁLIK:

Filozofia a mystika. Duchovný vývoj človeka z hľadiska mystík svetových dejín

Bratislava: IRIS 2006, 180 s.

Scénu filozofickej spisby, ktorá nie je u nás v dostatočnej miere zastúpená, obohatila monografia S. Gálíka zaoberajúca sa *fenoménom mystiky*, pričom autor vychádza z predpokladu, že fenomén mystiky *jestvuje*; tým práca nadobúda charakter interkulturálnej a interreligiózne reflexie. Autorovo úsilie možno zaradiť do línie takých pokusov, akým je aj napr. spis Rudolfa Otta *Západná a východná mystika*, v ktorom sa hovorí o mystike ako o skutočnosti, kde sa ozývajú mocné večné motívy ľudskej duše, ktoré neberú na zreteľ odlišné klímy, svetové strany či rasy a ktoré pri porovnaní ukazujú až obdivuhodnú duchovnú a emocionálnu spriaznenosť. Gálikova práca však prekračuje rámec komparatívnej štúdie. Ide o filozofický výskum opierajúci sa o dva metodologické piliere: o hermeneutickú metódu a o fenomenologickú analýzu. Cieľom je totiž *filozoficky postihnúť vedomie a podstatu človeka, a najmä jeho duchovnú evolúciu*.

Prácu autor rozvrhol do štyroch veľkých kapitol: 1. *Filozofia mystiky*, 2. *Podstata a duchovný vývoj človeka v mystikách svetových náboženstiev*, 3. *Zmysel duchovného vývoja* a 4. *Mystika a problémy súčasnej globálnej spoločnosti*.

V tomto širokom zábere sa snaží autor odpovedať na celý rad otázok, pevne zakorenených v ľudskom konaní a v myslení o *bytí*. Hľadá odpovede nielen na večné otázky *Kto sme?*, *Odkiaľ pochádzame?*, ale aj na otázku *Kam smerujeme, historicky, ako aj duchovne?* Pokúša sa nájsť prapôvodný zmysel duchovného vývoja ľudstva, a predovšetkým spôsob, *ako* tento cieľ dosiahnuť. Tieto otázky sú hlboko zakorenené vo filozofickom myslení, ale odpovede ním poskytnuté smerujú okrem filozofického premýšľania k sfére mysticizmu. Podľa autora mystika úzko súvisí s filozofiou, je vlastne jej prameňom. Stopy ich vzájomného prelínania a podmieňovania nachádza aj v metafyzickej tradícii, ktorá postupne v západnej tradícii rezignovala na svoj predmet, *bytie*.

Autor si síce nekladie bezprostredne za cieľ rehabilitovať filozofiu prostredníctvom mystiky, no súčasná kríza, pre ktorú je charakteristická *absencia zmyslu*, naznačuje, že človek si už nevystačí sám so sebou, a tak sa opäť vynára transcendentná rovina, „hlbina“, objavuje sa metafyzika a oživuje sa mysticizmus. Vcelku sa dá konštatovať, že autor hľadá odpoveď na súčasnú existenciálnu krízu v novej univerzalite, preto jeho hlavným úsilím je túto univerzalitu nájsť a presne definovať. Je ňou téza o *univerzálnosti mystiky*, ktorá je základným tvrdením celej práce. Autor ju vymedzuje na základe univerzálneho porozumenia bytostnej štruktúry človeka, univerzálnej mystickej cesty a univerzálnej hierarchickej štruktúry mystických zážitkov, pričom v tomto výskume odporúča opierať sa o vlastnú skúsenosť, ktorá patrí medzi hlavné epistemologické piliere.

Z čisto filozofického hľadiska nachádzam v autorovom projekte ontológiu odhaľovania bytia cez Nič, pochopenie zjavného prostredníctvom nezjavného, zvýznamňovanie predmetného sveta a jeho dualít pomocou nedualného bytia, Absolútna, Nič. Je to niť

spájajúca východnú a západnú tradíciu, ktorú používa ako základ formulovania bytostnej štruktúry človeka pomocou bohatého pojmového aparátu východného a západného myslenia, či už filozofického, psychologického, mystického, alebo vedeckého. Autor sa snaží dokázať známu tézu mystiky o bytostnej rovnosti, príbuznosti najskrytejšieho, numinózneho základu reality (Absolútna, Boha, Nič, Vedomia ako takého) s podstatou človeka, ktorá je božská, neduálna a nadindividuálna a ktorá ako stopa Absolútna má možnosť z týchto latentných hlbín vystúpiť a prejaviť sa.

V skúsenosti s *numinóznym* vidí autor možnosť otvárať ľudský život „hlbine“, hodnotám, ktoré nie sú náhodné a pomínutelné, získať prístup do sveta večných hodnôt, rozvinúť všetky tvorivé funkcie ľudského ducha, prielomom do numinózneho kreovať bytie, odkrývať skutočnosť ako *domov*, kde svet a človek začínajú *byť*. Je to život odohrávajúci sa v rovine vnútornej aj transcendentnej, a tým aj v autentickej sociálnej usporiadanosti.

Autorov projekt „evolučnej mystiky“ či „univerzálnej mystiky“ obsahuje zaujímavý praktický rozmer, vykazuje príbuznosť s Eckhartovým poňatím múdrosti ako „majstrovstvom života“, umožňuje štruktúrovať bytie širšie, univerzálnejšie, nielen eticky a sociálne, ale aj ekologicky.

Milan Potančok

Ing. Mgr. Milan Potančok
Oddelenie ekonomiky a podnikového manažmentu UM STU
Radlinského 11
813 68 Bratislava 1
SR
e-mail: lpmilan@centrum.sk
e-mail: milan.potancok@stuba.sk

JOHN ROGERS SEARLE:

Rečové akty

Bratislava: Kalligram 2007, 283 s.

Searlova kniha s názvom *Speech acts* z r. 1969, ktorú vďaka D. Kamhalovi môžeme čítať už aj po slovensky, predstavuje dôležitý príspevok v rámci celej filozofie jazyka. Čitateľ slovenského prekladu knihy *Rečové akty* sa môže oboznámiť so základným Searlovým stanoviskom k problémom analýzy jazyka a s metódami, ktoré pri skúmaní jazyka používal.

Searlova teória rečových aktov nadväzuje na Austinovo chápanie rečových aktov, podľa ktorého hovorenie jazykom v sebe zahŕňa viac než len čisté konštatovanie faktov. Austin ukázal, že okrem konštatívov používame v našom bežnom jazyku oveľa častejšie performatívy, ktorých funkciou je hlavne vykonávať určitý čin. Kým pri konštatívoch posudzujeme ich pravdivosť alebo nepravdivosť, pri performatívoch rozhodujeme o ich vydarenosti, resp. nevydarenosti. Hranica medzi konštatívmi a performatívmi, ako ukázal Austin, je však veľmi rozmazaná. Searlov prístup k teórii rečových aktov sa v podstate